

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa Zakładu Usługowo Produkcyjno Handlowego
„E.” spółki jawnej w L.
przeciwko „S.” Ltd. w D. (Irlandia)
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 12 lipca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 26 września 2018 r., sygn. akt VII AGa [...],

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
i zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 5400 (pięć
tysięcy czterysta) zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zakład Usługowo Produkcyjno Handlowy „E.” spółka jawna w L. domagała się zasądzenia od „S.” Ltd. w D. kwoty 1.717.529,70 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 1 października 2012 r. do dnia zapłaty z tytułu kary umownej związanej z odstąpieniem od wiążącej strony umowy z dnia 24 lipca 2012 r.

Wyrokiem z dnia 28 października 2016 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo, a wyrokiem z dnia 26 września 2018 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację powoda.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, powódka wskazała przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c. W jej ocenie, w sprawie zachodzi przesłanka nieważności postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 3 *in fine* k.p.c., gdyż żądanie pozwu zostało już rozstrzygnięte prawomocnym nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym przez Sąd Okręgowy w T.. Wprawdzie nakaz ten został uchylony postanowieniem Sądu Okręgowego w T. z dnia 17 grudnia 2012 r., na podstawie art. 502¹ § 1 w związku z art. 494 pkt 4 k.p.c., jednakże było to błędne, gdyż nakaz zapłaty został prawidłowo doręczony pozwanemu na terenie kraju pod adres, który wskazał jako adres do doręczeń.

Zdaniem powódki, skarga kasacyjna jest też oczywiście uzasadniona. Jest bowiem oczywiste, że „w realiach niniejszej sprawy” nie było podstaw do zastosowania art. 495 § 1 k.c. w sytuacji, w której do rozwiązania umowy łączącej pozwaną i inwestora - mającego skutkować następczą niemożliwością świadczenia - doszło w wyniku okoliczności, za które pozwana odpowiada. W konsekwencji nie jest wyłączona odpowiedzialność pozwanej za szkody spowodowane niewykonaniem umów o roboty budowlane zawartych z podwykonawcami. Oczywistym jest również, że powódka uzyskała uprawnienie do odstąpienia od umowy z winy pozwanej i że uprawnienie to skutecznie wykonała przez pisemne wezwanie pozwanej do zapłaty, w którym powołała się na § 13 ust. 1 umowy umożliwiający naliczenie kary umownej w sytuacji odstąpienia od umowy z winy

pozwanego. Ponadto, prawo do obciążenia pozwanego karą umowną powódka uzyskała już z chwilą nabycia prawa do odstąpienia od umowy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zamieszczona w skardze kasacyjnej powódki argumentacja nie wskazuje, by w sprawie zachodziła przesłanka określona w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.

O nieważności postępowania uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie można mówić wówczas, gdy skarżący wywodzi ją z prawomocnego osądzenia sprawy o to samo roszczenie nakazem zapłaty, który został – zdaniem skarżącego błędnie - uchylony. Podane w skardze przesłanki mające uzasadniać jej przyjęcie do rozpoznania powinny w takim przypadku wiązać się z oceną prawidłowości uchylenia nakazu zapłaty, tj. oczywistą zasadnością skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), ewentualnie powstającymi przy tej ocenie zagadnieniami prawnymi albo wątpliwościami interpretacyjnymi (por. art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.). Tymczasem powódka nie powoływała się w tym kontekście na oczywistą zasadność skargi, co zresztą byłoby i tak nieskuteczne, zważywszy

argumentację Sądu Apelacyjnego przemawiającą za uznaniem uchylecia nakazu zapłaty za prawidłowe, oraz utrwalony pogląd, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2015 r., III CSK 198/15, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ., z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ., z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ., z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, nie publ., z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18, nie publ.).

O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie świadczą także argumenty dotyczące podstaw do żądania przez powódkę zapłaty kary umownej. Wprawdzie pogląd Sądu Apelacyjnego, że ustanie stosunku między pozwanym a inwestorem wywołało następczą niemożliwość świadczenia z wiążącej strony umowy podwykonawczej (art. 495 § 1 k.c.), w związku z czym przyczyny ustania ww. stosunku są prawnie irrelewantne, rzeczywiście budzi wątpliwości, podobnie jak założenie, że przesłanką skuteczności oświadczenia o odstąpieniu jest w każdym przypadku wskazanie w nim okoliczności, które spowodowały odstąpienie od umowy. W orzecznictwie bowiem wyjaśniono już, że ich niewskazanie nie będzie powodowało nieskuteczności odstąpienia, jeżeli z okoliczności poprzedzających (np. z prowadzonej przez strony korespondencji) albo towarzyszących wykonaniu uprawnienia prawokształtującego będzie wynikała jednoznaczna podstawa faktyczna stanowiąca przyczynę wykonania przez stronę tego uprawnienia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2011 r., III CSK 220/10, nie publ. i z dnia 5 kwietnia 2013 r., III CSK 62/13, nie publ.). Przyjęto także, że żądanie zapłaty określonej kwoty, którego skuteczność warunkowana jest wykonaniem prawa odstąpienia, może zawierać w sobie *implicite* oświadczenie o odstąpieniu

(por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2007 r., IV CK 31/02, nie publ. i z dnia 25 kwietnia 2014 r., II CSK 415/13, nie publ.).

Tym niemniej nie można pominąć, że sytuacje te traktowane są jako wyjątkowe i ograniczane do przypadków jednoznacznych, nie budzących wątpliwości. Co do zasady przyjmuje się zaś, że niezbędnym elementem oświadczenia woli stanowiącego wykonanie uprawnienia kształtującego jest wskazanie okoliczności, które spowodowały odstąpienie od umowy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 października 1984 r., I CR 257/84, nie publ., z dnia 1 kwietnia 2011 r., III CSK 220/10, z dnia 5 kwietnia 2013 r., III CSK 62/13, nie publ., z dnia 24 lutego 2016 r., I CSK 269/15, nie publ.; por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2013 r., III CSK 267/12, nie publ.), jak również że określone zachowanie może być uznane za dorozumiane oświadczenie woli tylko wtedy, gdy zamiar wywołania przez nie określonych skutków prawnych jest niewątpliwy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 1998 r., III CKN 531/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 13, z dnia 16 czerwca 2000 r., IV CKN 65/00, nie publ., z dnia 16 lutego 2012 r., III CSK 208/11, OSNC-ZD 2013, nr 3, poz. 51, z dnia 16 stycznia 2013 r., II CSK 302/12, nie publ. i z dnia z dnia 23 marca 2018 r., I CSK 351/17, nie publ.).

W świetle tych zasad oraz restryktywności dopuszczanych wyjątków, nie można mówić o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Zakłada ona bowiem, że wezwanie do zapłaty z dnia 24 września 2012 r. zawierało w sobie *implicite* oświadczenie woli powódki o odstąpieniu od umowy. Tymczasem, jak wyjaśnił Sąd Apelacyjny (por. s. 16-17 uzasadnienia) – co skarżąca pomija - powódka prawo do żądania zapłaty kary umownej wiązała pierwotnie z oświadczeniem o odstąpieniu złożonym wcześniej przez pozwaną (z przyczyn, zdaniem powódki, obciążających pozwaną), co rzuca istotne światło także na wskazaną w wezwaniu podstawę żądania zapłaty („kara umowna za odstąpienie od umowy z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy i z jego winy”, której wysokość naliczono „zgodnie z § 6 pkt 1 i § 13 pkt 2” umowy, por. k. 45) i sprawia, że nie można uznać, iż podstawa faktyczna żądania zapłaty wskazuje jednoznacznie (w sposób nie budzący wątpliwości) na to, że było ono równoznaczne z odstąpieniem od umowy przez powódkę. Nie można też uznać za oczywiste, że powódka nabyła prawo do

żądania kary umownej za niewykonanie zobowiązania z chwilą ziszczenia się przesłanek odstąpienia od umowy (a więc jeszcze przed odstąpieniem, niezależnie od odstąpienia).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz – co kosztów - art. 98 § 1 i § 3 w związku z art. 108 § 1, art. 391 § 1, art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.